

ยอยวิทยานิพนธ์
อัจฉใจ วงษ์มนตรี
 นักวิชาการอุดมศึกษา
 สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ชื่อภาพ: คัมภีร์อัลกุรอาน
 โดย: นายประพนธ์ ไทรศักดิ์วัฒน์

ทัศนคติอุลาม่าอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟ เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์

อับดุลสุโก ดินอะ

หลังจากสามศตวรรษแรกของอิสลามได้เริ่มเกิดความคิดเห็นที่แตกต่างในการอธิบายโองการ กุรอานและหะดีษศิฟาด (คุณลักษณะของอัลลอฮ์) ออกเป็น 2 แนวคิดคือแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟ ความแตกต่างทางความคิดระหว่างสองแนวคิดนี้เริ่มมีความขัดแย้งมากขึ้น เมื่ออิหม่ามอิบนุตัยมียะฮฺ (ฮ.ศ. 661 – 728) อิหม่ามนุกัยอิม (ฮ.ศ. 691 – 751) และอิหม่ามมุฮัมมัดอับดุลวะฮฮาบ (ฮ.ศ. 1116 – 1206) เป็นอุลาม่าอ์ที่ได้นำแนวคิดสะลัฟของอุลาม่าอ์และยุคก่อนหน้าขึ้นมาเผยแพร่ และท่านทั้งสามได้วิพากษ์แนวคิดคอลลัฟ จนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสองแนวคิดนี้ กระแสความคิดนี้ไม่เพียงแต่จำกัดอยู่ในโลกอาหรับเท่านั้น แต่ยังไหลบ่าเข้าสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประวัติศาสตร์การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปอเนาะ (สถาบันการศึกษาศาสนาอิสลาม) มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยเฉพาะหลักศรัทธานั้น ส่วนใหญ่เรียนคุณลักษณะอัลลอฮ์ (สุหฺานะฮฺวะตะอาลา) ตามแนวคิดคอลลัฟในสังกัดแนวคิดอะฮาอ์เราะฮฺ ซึ่งในแนวคิดนี้ทุกคนจำเป็นต้องเรียนคุณลักษณะยี่สิบประการของอัลลอฮ์ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อแนวคิดสะลัฟเข้ามาเผยแพร่และอิหม่ามอิบนุตัยมียะฮฺกับอิหม่ามมุฮัมมัดอับดุลวะฮฮาบได้วิพากษ์แนวคิดคอลลัฟ จึงได้รับการวิพากษ์ย้อนกลับจากอุลาม่าอ์ที่ทำการสอนประชาชนตามแนวคิดคอลลัฟเพื่อปกป้องแนวคิดของตน โดยเฉพาะอิหม่ามทั้งสองผู้สานต่อแนวคิดสะลัฟ

คอลลัมน์ “ยอยวิทยานิพนธ์” ฉบับนี้จะศึกษาทัศนคติอุลาม่าอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟในเรื่องคุณลักษณะของอัลลอฮ์ (สุหฺานะฮฺวะตะอาลา) รวมทั้งความแตกต่างทางความคิด ความแตกแยกทางสังคมและศึกษาวิธีการแก้ปัญหาความแตกแยกอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดเฉพาะทัศนคติอุลาม่าอ์ อันได้แก่ประธานชมรมอุลาม่าอ์ฟาฎอนีย์ดาร์อุสลาม ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากชมรม คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของแต่ละจังหวัด และผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา ข้อมูลที่น่าสนใจเหล่านี้เป็นรายละเอียด ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง *ทัศนคติอุลาม่าอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ของอับดุลสุโก ดินอะ* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต อิสลามศึกษา พ.ศ. 2549

จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติอุลาม่าอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะลัฟหรือแนวคิดของกัลยาณชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลามสำหรับผู้ที่อยู่ช่วงหลังจากนั้น แต่เจริญงอกงามตามแนวคิด

สะลัฟไม่ว่าจะอยู่สมัยใด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตลอดจนอนาคตก็ถือว่าเป็น สะละฟีย์ (ผู้เจริญรอยตามสะลัฟ) อุลามาร์ทุกคนเห็นด้วยกับความหมายของแนวคิดสะลัฟ ซึ่งหมายถึงแนวคิดของกัลยาณชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลาม เพราะคำว่าสะลัฟในเชิงภาษาศาสตร์ หมายถึง บรรดาชนรุ่นก่อน สมัยก่อนในยุค 300 ปีแรกของอิสลามหรืออยู่ในสมัยของบรรดาเศาะหาบะฮ์ตาบิอินและตาบิอิตตาบิอิน สำหรับผู้ที่อยู่ช่วงหลัง 300 ปีแรกของอิสลาม แต่เจริญรอยตามแนวคิดสะลัฟ (ยุคก่อน)ไม่ว่าจะอยู่สมัยใด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตลอดจนอนาคตถือว่าเป็นชาวสะละฟีย์ เพราะแนวคิดของคนยุคสะลัฟเป็นแนวคิดของคนสมัยซึ่งท่านนบีมุฮัมมัดรับรอง เมื่อพิจารณาเหตุผลของผู้ที่ไม่เห็นด้วย จะพบว่าท่านไม่เห็นด้วยกับสะละฟีย์ ซึ่งอ้างตัวว่าเจริญรอยตามสะลัฟ แต่มีแนวคิดไม่เหมือนกับสะลัฟยุคก่อน ซึ่งกลุ่มนี้ตามความคิดเห็นของผู้ที่ไม่เห็นด้วยคือกลุ่มมุนญัสสิมะฮ์ หมายถึง กลุ่มหนึ่งซึ่งยึดตามตัวบท เช่น ให้ความหมายหน้าของอัลลอฮ์เหมือนกับหน้าของสิ่งที่ถูกสร้างมือของ อัลลอฮ์เหมือนกับมือของสิ่งที่ถูกสร้าง การหัวเราะของ อัลลอฮ์เหมือนกับหัวเราะของสิ่งที่ถูกสร้าง เป็นต้น ซึ่งมีบางท่านมีทัศนะว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้าซึ่งมีอายุมาก และบางท่านมีทัศนะว่าอัลลอฮ์ยังเป็นคนหนุ่มอยู่ คนกลุ่มนี้คือมุนญัสสิมะฮ์หรือมุซัฮับียะฮ์ไม่ใช่เป็นคนที่นับถือศาสนาอิสลาม และเป็นคำกล่าวที่ปราศจากความถูกต้อง เพราะอัลลอฮ์ทรงเอกะ เป็นที่พึ่งพระองค์ไม่ประสูติและไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ เมื่อพิจารณาเหตุผลการโจมตีของอุลามาร์บางท่านต่ออิหม่ามอิบนุตัยมียะฮ์ พบว่าข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นข้อกล่าวหาที่ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้ แต่ท่านมีทัศนะเหมือนกับอิหม่ามมาลิกในการอธิบายการประทับบนบัลลังก์ของอัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) และปฏิเสธการตีความ อิหม่ามอิบนุตัยมียะฮ์ถือว่าไม่มีใครรู้การตีความโองการมุตะซาฮิฮัต นอกจากอัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น ความหมายของการอิสติวอาห์หรือ การประทับบนบัลลังก์เป็นที่ทราบกันดี สภาพเป็นอย่างไร ไม่มีใครรู้การศรัทธาต่อโองการนี้เป็นสิ่งจำเป็นและการถามเรื่องนี้เป็นอุตริกรรม ส่วนการใช้คำว่าอัลลอฮ์ทรงอยู่พร้อมกับเราจริง

(หะกีกอฮ์) หรือการประทับบนบัลลังก์จริงนั้น ไม่น่าจะผิดพลาดพิจารณาในแง่ความหมายที่อยู่ภายใต้สมการหลักของการแนวคิดสะลัฟ คือการอัลอิชบาตอัตตันซีฮ์และอัตตัจฟิิด เพราะพระองค์ทรงระบุไว้ในกุรอานจริง แต่ไม่ควรใช้คำว่าจริงในการอธิบายโองการหรือหะดีษศิฟาต เพราะกัลยาณชนมุสลิมในช่วงสามร้อยปีแรกของอิสลามไม่เคยใช้คำนี้อธิบายทัศนคติอุลามาร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดค่อลัฟหรือแนวคิดของอุลามาร์กลุ่มหนึ่งที่มีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม ซึ่งสมัยดังกล่าววิชาตรรกศาสตร์และปรัชญามีอิทธิพลต่อสังคมมุสลิม โดยนำเอาส่วนหนึ่งของวิชาที่ไม่ได้ค้ำกับหลักศาสนามาอธิบายโองการและหะดีษเกี่ยวกับศิฟาตที่มีความหมายเป็นนัย โดยการตีความโองการและหะดีษให้เหมาะสมกับคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ในช่วงแรกของสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ (ฮ.ศ. 132 – 247) มีการแปลหนังสือปรัชญาและตรรกศาสตร์จากประเทศกรีก ส่งผลให้ประชากรมุสลิมจำนวนมากหันมาค้ำคว้าวิชาปรัชญาและตรรกศาสตร์ และทำให้สำนักคิดมูอะซัลละฮ์ สำนักคิดอะฮาอิเราะฮ์ใช้วิชานี้ในการตอบโต้แนวคิดอื่นๆ

จากอิทธิพลดังกล่าวทำให้อุลามาร์มุสลิมมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับข้อบัญญัติของผู้ที่ศึกษาวิชาตรรกศาสตร์ อุลามาร์บางท่านอนุญาตและสนับสนุนให้ศึกษาวิชานี้ เช่น อิหม่ามอัลฆะชะลีฮ์และอุลามาร์อีกหลายคน แต่มีเงื่อนไขว่าผู้เรียนจะต้องมีความเชี่ยวชาญกุรอานและหะดีษ เพื่อที่จะสามารถแยกแยะระหว่างหลักศรัทธาที่ถูกและการศรัทธาที่ไม่ถูกต้อง ในขณะเดียวกันไม่อนุญาตให้ศึกษาวิชานี้ หากไม่สามารถแยกแยะระหว่างหลักศรัทธาที่ถูกและการศรัทธาที่ไม่ถูกต้อง บางท่านห้ามศึกษาวิชานี้โดยเด็ดขาด ซึ่งเป็นทัศนะของ อิหม่ามอิบนุเศาะฮ์ (สิ้นชีพ ฮ.ศ. 579) อิหม่ามอันนะวะวีฮ์และอุลามาร์อีกหลายคนให้เหตุผลว่าวิชาตรรกศาสตร์มีการนำวิชาปรัชญาที่หลงผิดมากมายมาปะปน ดังนั้นการใช้สติปัญญาเพื่อค้นหาความจริงเป็นเรื่องที่ไม่ผิดในศาสนาอิสลามและในสมัยที่วิชาปรัชญาและตรรกศาสตร์มีอิทธิพลต่อสังคมมุสลิมนั้น ต่างศาสนิกซึ่งมีความรู้ทางด้านปรัชญาและตรรกศาสตร์มีคำถามต่างๆเกี่ยวกับหลักศรัทธาต่ออุลามาร์มุสลิมในยุคนั้น จึงจำเป็น

สำหรับอุลามาอ์ในยุคนั้นจะต้องศึกษาวิชาปรัชญาและตรรกศาสตร์ เพื่อโต้ตอบและรักษาหลักศรัทธาอันถูกต้องของอิสลามไว้ การที่คอลัฟมีทัศนะว่าโองการหรือหะดีษศีฟาตซึ่งมีความหมายเป็นนัยนั้น หากไม่ตีความก็จะค้านกับหลักศาสนาและสติปัญญา เพราะหลักศาสนาและสติปัญญาไม่ยอมรับว่าอัลลอฮ์จะมีมือและหน้าเหมือนกับสรรพสิ่ง ดังนั้นโองการจะต้องตีความเพื่อความบริสุทธิ์ของอัลลอฮ์จากการเสมอเหมือนับสรรพสิ่ง อิหม่ามอัลเฆาะซาลีมีทัศนะว่าอิหม่ามอะหมัดอิบน์ฮัมบัลจะไม่ตีความหะดีษที่มีความหมายเป็นนัยนอกจากสามหะดีษเท่านั้น ซึ่งการนำเสนอหะดีษทั้งสามของอิหม่ามนั้นท่านนำเสนอเพียงตัวบทโดยปราศจากการอ้างอิง ทำให้นักวิชาการบางท่าน เช่น อิบน์ตุย์มียะฮ์ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะสายรายงานซึ่งอิหม่ามอัลเฆาะซาลีอ้างว่าได้รับจากเพื่อนของอิหม่ามอะหมัดอิบน์ฮัมบัลไม่ชัดเจนและไม่ทราบว่าเป็นใคร ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ และอาจจะนำไปสู่การกล่าวเท็จต่อท่านได้ และหะดีษทั้งสามพบว่า หะดีษที่หนึ่งบันทึกโดยอิหม่ามอัลหะกิมและอ็ฏฏออบรอนีย์ หะดีษที่สองบันทึกโดยมุสลิม และหะดีษที่สามบันทึกโดยอิหม่ามมะหะหมัดอิบน์ฮัมบัล ซึ่งหะดีษที่สามนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าอิหม่ามอัลอิรอกีย์ (นักวิชาการหะดีษ) ให้ทัศนะว่าเป็นหะดีษนี้ไม่มีที่มา ดังนั้นไม่ว่าอิหม่ามอัลเฆาะซาลีมีทัศนะที่ถูกหรือผิดต่ออิหม่ามอะหมัด แต่ผลสะท้อนที่กลับมาสู่สังคมคือทำให้ประชาชนบางส่วนเข้าใจว่าอิหม่ามอะหมัดอิบน์ฮัมบัลซึ่งเป็นกัลยาณชนมุสลิมยุคก่อนสามศตวรรษแรกของอิสลามอนุญาตการตีความบางโองการหรือหะดีษศีฟาตที่มีความหมายเป็นนัย ซึ่งขัดแย้งกับหลักการเดิมของชะลัฟในเรื่องเกี่ยวกับนาม ชื่อ และคุณลักษณะของอัลลอฮ์ คอลัฟมีทัศนะว่าอัลลอฮ์ทรงมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ปราศจากข้อบกพร่องใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งคุณลักษณะของพระองค์มีมากไม่สามารถนับได้ครบถ้วน แต่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนต้องรู้คือ ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเชื่อมั่นว่าพระองค์อัลลอฮ์ทรงมีมาแต่ดั้งเดิม โดยหาจุดเริ่มต้นมิได้ว่าพระองค์ทรงมีมาตั้งแต่เมื่อใด ทรงมีความมั่นคงถาวรตลอดไป โดยไม่มีจุดสิ้นสุด มีคุณลักษณะที่แตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่หรือสิ่งที่ถูกสร้างทุกกรณี โดยการดำรงของพระองค์ไม่ต้องการผู้สร้าง ผู้ให้กำเนิด และพึ่งพาอาศัยสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้

พระองค์ทรงไม่มีสองทั้งบาดศีฟาต (คุณลักษณะ) และอัฟวาล (การกระทำ) และต้องเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ทรงมีพลังและอำนาจที่จะบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลายให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระองค์ได้ มีการบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลายโดยไม่พลังเปลือหรือถูกบังคับ ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งในที่ลับและเปิดเผย ทรงเป็นอยู่ชั่วนิรันดร์จะไม่ตายและไม่ดับสูญ ทรงได้ยินทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงเห็นทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นที่ลับหรือเปิดเผย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีคุณค่าเป็นอย่างมากสำหรับการศึกษาอุลามาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งที่เห็นด้วยกับแนวคิดชะลัฟยุคก่อนและยุคหลังกัลยาณชนมุสลิมช่วงสามศตวรรษแรกของอิสลาม และการเห็นด้วยกับแนวคิดคอลัฟซึ่งมีความคิดแตกต่างกัน หลังจากมีการนำเสนอสติปัญญามาเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายโองการและหะดีษศีฟาตที่มีความหมายเป็นนัย รวมทั้งความแตกต่างทางด้านวิชาการและการนำเสนอ อธิบายตัวบทอัลกุรอานและหะดีษศีฟาต ความแตกแยกในสังคมอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิด ส่งผลให้ต้องกลับไปหาอัลกุรอานหะดีษ และแนวคิดชะลัฟยุคก่อน จึงส่งผลให้พี่น้องมุสลิมต้องร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยยึดมั่นความเป็นพี่น้องกัน จัดให้มีการพบปะประชุมเพื่อปรึกษาหารือระหว่างกัน จัดตั้งองค์กรหรือช่องทางที่มีอยู่แล้วเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกัน พัฒนาและส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวิชาการด้านสามัญให้กับสังคม รวมทั้งการยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็นระหว่างกัน และแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง นำปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาเตาฮีด.

เอกสารอ้างอิง

อับดุลสุโก ดินอะ. (2549). **ทัศนะคิตูลาม่าอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดชะลัฟและคอลัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.